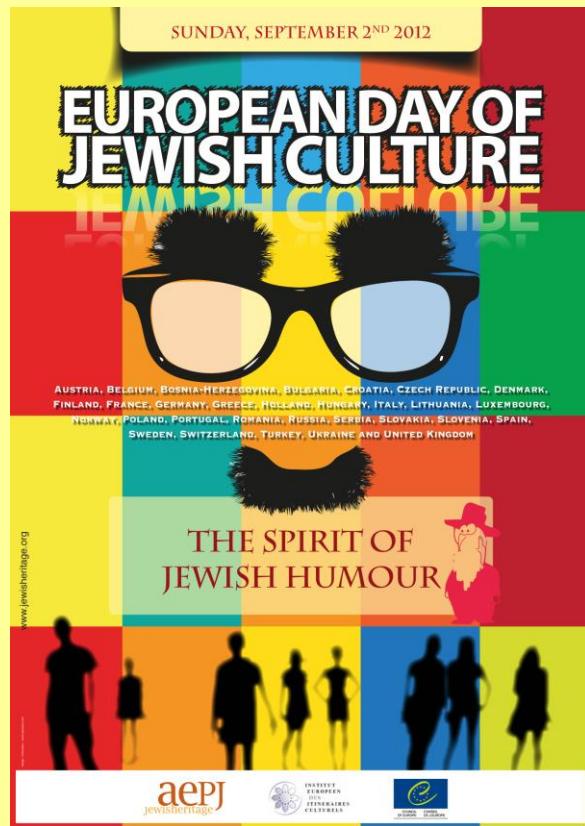

Evropski dan jevrejske kulture

DUH JEVREJSKOG HUMORA

Jevrejska opština Pančevo

Septembar 2012.

Koreni jevrejskog humora sežu u daleku prošlost. Prvi nagoveštaj suptilnog smisla za humor kod Jevreja nalazi se još u Bibliji.

Humor, kao način saopštavanja i uspostavljanja veze sa drugim ljudima, prvenstveno ima nameru da zabavi, pri čemu spoznaja i nastale emocije dovode do fiziološke reakcije koja se ogleda kroz smeh. Putem humora šalje se poruka koja dovodi do smanjenja napetosti, do opuštanja i osećaja ugodnosti.

Za humor se može reći da predstavlja pravu enigmu. Sreće se u svim kulturnim i socijalnim sredinama i gotovo da nema teme koja nije obuhvaćena humorom, bilo da se pojavljuje u literaturi, štampi, na filmu, na radiju, u vidu grafita. Za jevrejski humor može se reći da je posebna enigma koja se definiše kao specifičan humor koji su stvorili Jevreji, o Jevrejima. On odražava i obuhvata najrazličitije aspekte jevrejskog načina života, bilo da potiče iz naroda ili pera mnogih jevrejskih pisaca humorista i satiričara, ili su ga stvorili umetnici različitih profila u filmskoj i pozorišnoj industriji, kreatori stripova, karikaturisti itd. Usko je povezan sa opstankom jevrejskog naroda. Nastao je u istočnoj Evropi u 19. veku, gde su Jevreji živeli u izuzetno teškim uslovima, stalno suočeni sa

borbom za goli život. U tim uslovima progona, pretnji, antisemitizma i kasnije Holokausta, oni su razvili genijalni humor, pun samokritičnosti, često gorak i okrutan, koji tera suze na oči i tragične situacije pretvara u podnošljive. Uglavnom je stvaran na jidiš jeziku. Iz okvira malih, siromašnih jevrejskih sela - štetlova i zemalja u kojima je nastao, izlazio je postepeno, šireći se po celoj Evropi i kasnije Americi. Tamo je, kao humor manjine, zadržao svoju specifičnost i postao fenomen koji je u velikoj meri uticao na stvaranje slike o Jevrejima kao narodu sa posebnim senzibilitetom za šalu.

Prirodno, sa mnogim promenama koje su se dešavale tokom istorije, jevrejski humor se menjao, prilagođavao novim okolnostima i uslovima života, ali je ostajao i opstajao kao kulturološki fenomen. Čuveni psihoanalitičar Frojd razvio je teoriju o humoru kao odbrambenom mehanizmu koji pomaže u savladavanju nevolja i patnji. On je prvi naglasio da jevrejski humor ima elemente samoponižavajućeg, samopotcenjivačkog, kojim se Jevreji služe da odbace paradoks između uspešnosti u mnogim granama nauke i kulture i negativnih stereotipa koji su o njima nastali u neprijateljskim sredinama u kojima su živeli kao manjina.

Kada je 1948. stvorena država Izrael, Jevreji postaju većinski narod, a hebrejski službeni jezik. U izmenjenim okolnostima jidiš je skoro izumro, ostavljajući put novom humoru koji se bavi uglavnom savremenim temama mlade države. Novi stvaraoci humora, satire, viceva, šala i pošalica i dalje zadržavaju isti, karakterističan smisao za suočavanje sa realnošću nazvan "jevrejski humor".

Miroslava Kon-Panić

